

BÉLDI PÁLNÉ.

Újvárbán rabasszony szép Béldi Pálné,
 Oly büszke azért még, mint egy királyné;
 Ily lelket a balsors meg nem aláz,
 De sötét rózsát fest arcára a láz.

Emészti a láz mindegyre jobban,
 A lázzal az élet már-már kilobban.
 Felriad éjjélkor . . . Előtte ki áll? . . .
 A Héttorony rabja, Béldi Pál.

Ott áll a küszöbnél némán, komoran.
 Felujjong az asszony: „Én drága uram,
 Hogy lássalak ismét, ingyen se hívém . . .
 De a vizslád hangját hallám az imént.

Bár bús volt, tudtam a vonításból,
 Ha Körtövély itt van, te sem vagy távol.“
 „Hol a vizsla vonít, nagy-messze a föld,
 Gazdája sírján, Galatában üvölt.“

„Velem azt el nem hiteted,
 Hogy másnak adtad hű ebedet . . .
 De csakhogy itt vagy s nem vagy már rab.
 Tudta a jó Isten, mily nagyon várlak.“

„Nem vagyok — úgy van — szultán rabja,
 Földi úr sorsom meg nem szabja,
 Börtönöd zára se zárt ki engem,
 Messze Bizáncból hozzád siettem.“

Béldiné arcán kigyúl az öröm:
 „Fejedelem vagy hát?! . . . Isten, köszönöm!
 Jobb a bilincsnél a fejedelmi bot,
 Választani könnyű. Ugy-e tudod?

Hogy emelni kell tán Erdély adaját?
 Sok rosszakarónk hadd lássa baját;
 Töröknek adóra van kincsök elég,
 Üttesd le az álnok Teleki fejét.

*Apafit, a gyávát, zárd Fogarasba,
Hitvese is sorsát véle sirassa.
Az a gyász, az a váz, az a vézna karó
Fejedelemasszonynak úgyse való.*

*Gyémántot tűzők sötét hajamba.
Gyöngysor lehel fényt hattyúnyakamra;
Hogy irigylik majd a daliás fejedelmet,
Neje ha ott ragyog oldala mellett!“*

*„Szívedet, asszony, ne palástold,
Bánfi Dénes még daliásb volt.
Az a csók, mely arcodon égett,
Itt, itt, még most is folyvást éget.“*

*„Bánfi a bálban részeg bolond volt,
Hidd el, szerelemre sohase gondolt,
Azzal a vermet Teleki ásta,
A te bukásod lett Bánfi bukása.“*

*„Amit hibáztam, azért vezekeltem,
Útra vak éjben temiattad keltem,
Jöttem, hiú lelked fordítani jóra,
Csak egy óráam van, a szellemóra.*

*Kincs, hatalom: füst. A széles út rossz út,
Hagyd a hatalmas Istenre a bosszút;
De sírnál is erősb a szerelem . . .
Asszony feleségem jer velem.“*

*„Jaj, ne ölelj úgy, a szívem eláll,
Fekete mélységbe taszít a halál.“
„Ott is enyim léssz, nem a halálél!“
Nagyot sóhajt rá Béli Pálné.*

*Lihegő ajkán a hosszú sóhaj
Még hosszabb fájó csókba hal,
S eltűnik gyorsan a jelenés.
Kilobban az élet, kialszik a mécs.*

Vargha Gyula.

Jegyzet. A Bánfi Dénes és Béli Pál tragédiája egyik legismertebb epizódja Erdély történetének. A Tököly-féle fölkelés (emlékezve Bocskay, Bethlen s I. Rákóczi György magyarországi hadviselésére) Erdélytől várt és kért segítséget. Teleki Mihály a fölkelők érdekében iparkodott befolyásolni Apafit, a fejedelmet, Erdély két leghatalmasabb főura ellenben, Bánfi Dénes és Béli Pál, féltve Erdély nyu-

galmát, sőt függetlenségét is a kétes kimenetelű vállalkozástól, a beavatkozást minden módon meg akarta akadályozni. Teleki, hogy elhárítsa politikai tervei elől az akadályt, előbb Bánfit buktatta meg, felhasználva Béldi féltékenységét, majd Bánfi Dénes kivégeztetése után Béldi ellen fordult, ki, hogy életét megmentse, Csáky Lászlóval és másokkal a portára menekült. Béldi közel volt hozzá, hogy a szultán őt mint fejedelmet török hadak élén küldi Erdélybe; de ez a terv a bujdosók egyenetlensége s Béldi Pál nyakas állhatatossága miatt csakhamar meghiúsult s Apaíi követeinek közbenjárására Béldi a Héttoronyba záratott s ott is végezte életét.

Bánfi és Béldi tragédiáját nem egy írónk feldolgozta már s nekem ezt a sok ágú, szétfolyó s rövid versben alig tömöríthető történetet eszembe sem jutott volna feldolgozni, ha Cserei Mihály Históriaját olvasgatva a következő néhány szó oly erősen meg nem kapta volna képzeletemet: „Egy Körtövély nevű vizslája volt — úgymond Cserei — mikor a szegény úr meghalt, a temetésénél egy hétig mind ordított.” Nyomban papírra vettem a következő két strófát:

„A Héttoronyban két rab ül,
Szegény magyar rabok.
Bilincsből ülni évekig
Keserves állapot.
Tegnap temették Béldi Pált,
A harmadik rabot.

Almából egyik felriad:
„Bajtárs, nem hallod-e,
Gazdája sírján hogy' vonít
A Béldi Pál ebe? ...
Szegény jó úrnak nem maradt
Ebénél egyebe.”

A megütött hang azonban, úgy éreztem, nem az igazi hang s különben is nagyon köznapi fogásnak tűnt fel, hogy az egyik rab beszélje el a másikkal Béldi Pál szomorú történetét. A verset abba hagytam, nem is gondolva többé rá. De egy idő múlva — már nem tudom hogyan s miért — a Marosújváriban raboskodó szép Béldi Pálné tűnt fel képzeletemben s megszületett gyorsan ez a ballada, mely a szétágazó cselekvényt néhány perc alatt pergeti le. (Vargha Gyula.)